

Sağlık Alanında Okuyan Üniversite Öğrencilerinde Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri ile Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Makale Türü
Araştırma

Geliş Tarihi
08 Ocak 2024

Kabul Tarihi
17 Mayıs 2024

Nihan TÜRKOĞLU¹
Necmi TÜRKMEN²

Özet: Bu çalışma sağlık alanında okuyan üniversite öğrencilerinde sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile Covid-19 aşısına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki bu araştırma Mayıs-Haziran 2021 tarihlerinde sağlık alanında okuyan 566 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırma verileri "Kişisel Bilgi Formu", "Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği" ve "Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği" kullanılarak Google Form aracılığıyla çevrim içi olarak elde edilmiştir. Katılımcıların %73,1'i kadın, %54,4'ü 21 yaş ve üzerinde, %57,1'i 1. sınıftadır. Sağlık alanında okuyan üniversite öğrencilerinin %61'i geliri giderinden az, %95,4'ü ailesiyle birlikte yaşamakta, %97,9'u bekâr, %72,1'i çekirdek aile tipinde ve %88,7'si çalışmamaktadır. Katılımcıların Sağlık Okuryazarlığı ölçeğinden 49,27±6,49, Covid-19 Aşısına Yönelik olumlu tutum boyutundan 3,49±1,23, Covid-19 Aşısına Yönelik olumsuz tutum boyutundan 3,21±1.00 puanının aldıkları saptanmıştır. Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumlu Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı tüm alt boyutları ve toplam puan arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı fonksiyonel SOY alt boyut ve toplam puan arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05). Aşı kararsızlığı ve tereddüdünün önüne geçmek, mücadele edebilmek için önemli bir halk sağlığı stratejisi olarak sağlık okuryazarlığı, kişilerin Covid-19 aşısı hakkında bilgi seviyelerini arttırarak, özellikle pandemi sürecinde, Covid-19 aşısına yönelik olumlu davranış ve tutum geliştirip farkındalık oluşturacaktır. Ayrıca salgınla mücadeledeki en büyük silah olan toplum bağışıklamasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: sağlık okuryazarlığı, Covid-19, aşı, tutum, öğrenci

The Effect of Health Literacy Levels on Attitudes Towards Covid-19 Vaccine in University Students Studying in The Field of Health

Abstract: This study was conducted to examine the relationship between health literacy levels and attitudes towards the Covid-19 vaccine among university students studying in the field of health. This descriptive type of research was carried out on 566 university students studying in the field of health between May and June 2021.

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum/Türkiye, nihan-25-kilic@hotmail.com, 0000-0002-5843-9097

²Corresponding author, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Van/Türkiye, necmiturkmen@yyu.edu.tr, 0000-0002-1525-4690

*Bu çalışma, Uluslararası Pandeminin Ruh Sağlığına Yansımaları ve Psikososyal Bakım Kongresi (24-25 Haziran 2021)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Research data was collected online via Google Form using the "Personal Information Form", "Health Literacy Scale" and "Attitudes Towards Covid-19 Vaccine Scale". 73.1% of respondents were female, 54.4% were aged 21 years or older, and 57.1% were in their first year of university. 61% of university students studying in the field of health have less income than their expenses, 95.4% live with their families, 97.9% are single, 72.1% live in a nuclear family and 88.7% do not work. It was found that the participants scored 49.27 ± 6.49 on the health literacy scale, 3.49 ± 1.23 from the positive attitude dimension for the Covid-19 vaccine, and 3.21 ± 1.00 on the negative attitude dimension for the Covid-19 vaccine. It was found that there was a significant positive relationship between respondents' Positive Attitude Towards Covid-19 Vaccine Scale and all sub-dimensions and in total of health literacy. There was a significant positive relationship between respondents' Negative Attitude Towards Covid-19 Vaccine Scale and all sub-dimensions and in total of functional health literacy. Health literacy, as an important public health strategy to prevent and struggle with vaccine indecision and hesitancy, will increase people's knowledge about the Covid-19 vaccine, develop positive behaviors and attitudes towards the Covid-19 vaccine and raise awareness, especially during the pandemic process. It will also contribute to community immunisation, which is the greatest weapon in the fight against the pandemic.

Key words: health literacy, Covid-19, vaccine, attitude, student

GİRİŞ

2020'nin başlarında dünya benzeri görülmemiş bir sağlık krizi yaşamış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından koronavirüs pandemisinin ilan edilmesi günlük yaşamda ani ve dramatik değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Küresel ölçekte benzeri görülmemiş bir sağlık krizi olarak tarihe geçecek bu dönemde 2020'nin başlarında, daha önce bilinmeyen zatürre benzeri bir virüs olan koronavirüs, ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde tespit edilmiştir. Hızla ülkeden ülkeye ve kıtadan kıtaya yayılarak, toplumsal huzursuzluğa ve Dünya Sağlık Örgütü'nün küresel bir salgın ilan etmesine yol açmıştır (Spring, 2020).

Covid-19'un hızlı bulaşması ve tedavisinin mevcut olmaması göz önüne alındığında, etkili ve dayanıklı SARS-CoV-2 aşılı, Covid-19 salgınına önemli ölçüde değiştirme potansiyeline sahiptir (Jiang vd., 2022). Aşılamanın kullanıma sunulmasından önce, salgının kontrol altına alma çabaları öncelikle sosyal mesafe, kendi kendini tecrit etme, seyahat kısıtlamaları, el hijyeni, halka açık yerlerde zorunlu veya tavsiye edilen maske takma, yaygın testler ve gerektiğinde tecrit prosedürleri gibi halk sağlığı önlemlerine dayanıyordu. Bir aşının başarısı yalnızca bilimsel ve klinik hazırlığa (yani titizlikle test edilmiş bir aşının yeterli miktarda bulunmasına) değil, aynı zamanda halkın hazır olmasına da (yani nüfusun büyük bir kısmının aşı olma niyetine, sürü bağışıklığına sahip olmasına) bağlıdır (Hudson & Montelpare, 2021). Herhangi bir efsane, yanlış bilgi veya söylenti sosyal medya aracılığıyla kolayca yayılabilir ve hedef kitle arasında olumsuz bir tutum geliştirmede etkili olabilir. Bu, aşının mevcut olmasına rağmen aşının tercih edilmesinin ertelenmesi veya reddedilmesi olarak anlaşılan aşı tereddütüne yol açabilir (Alam vd., 2022).

Aşıdan kaçınmanın veya tereddüt etmenin nedenlerini anlamak, genel popülasyonda aşılama niyetinin artmasına yardımcı olabilir. Covid-19 aşısı tereddütünün bazı nedenleri arasında aşı karşıtı bilgiler ve az sayıda aşının bazı ciddi yan etkileri hakkında kafa karıştırıcı mesajlar, koruma seviyelerine ilişkin kafa karışıklığı, zayıf sağlık okuryazarlığı (aşılar ve virüs hakkında doğru bilgi eksikliği), yer almaktadır (Hasanzad vd., 2023). Covid-19 aşısına yönelik tutumlar, aşılama niyetini etkileyen en önemli faktörlerden biri olmaya devam etmektedir. Sağlık okuryazarlığı, sağlıklı davranışları ve seçimleri geliştirmek için önemli bir faktördür (Kittipimpanon vd., 2022).

Sağlık okuryazarlığı, "bireylerin uygun sağlık kararları vermek için gerekli olan temel sağlık bilgilerini ve hizmetlerini edinme, işleme ve anlama kapasitesine sahip olma derecesi" olarak tanımlanmaktadır (Ratzan, 2001). Kişinin sağlık hizmetlerine erişme ve sağlık hizmetlerinden yararlanma, sağlayıcılarla etkileşimde bulunma ve kendisine ve çocuklarına bakma becerisini etkiler.

Özellikle sağlık okuryazarlığı becerileri düşük olan yetişkinlerin sağlığın iyileştirilmesinin önündeki diğer engellerin yanı sıra koruyucu hizmetleri kullanma olasılıkları daha düşüktür. Sınırlı veya yetersiz okuryazarlık, karmaşık bilgilerle ve aşılamanın başarılı bir şekilde benimsenmesinde yer alan çok sayıda adımla ilgili olarak aşılama gibi koruyucu davranışların benimsenmesindeki azalmayla ilişkilidir (Biasio, 2017).

Yüksek sağlık okuryazarlık düzeyine sahip olan kişilerin, aşı ve aşılama hakkında doğru olan kaynaklardan bilgi alabilecekleri ve bunun neticesinde de aşı tereddütü ve aşı karşıtlığı ile mücadele kapsamında önemli bir yer tutabilecekleri de düşünülmektedir. Kişisel yaşam tarzlarını ve yaşam koşullarını değiştirerek birey ve toplum sağlığını geliştirmek için harekete geçme konusunda bilgi düzeyi, kişisel beceri ve güveni kazanma anlamına gelen SOY'un, bireylerin genel sağlık düzeyleri ile direkt olarak ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda SOY'un, bağışıklama hizmetlerinin sürdürülmesinde ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacağı aşikârdır (Çam vd., 2021).

Bu çalışmada sağlık alanında okuyan üniversite öğrencilerinde; sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile Covid-19 aşısına yönelik tutumlarının bilinmesi, eksikliklerin giderilmesi ve sağlık okuryazarlığı ile Covid-19 aşısına yönelik tutumları konusunda bilinçlendirilmesi, sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile Covid-19 aşısına yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı niteliktedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Van Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nun birinci ve ikinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler (n=566) oluşturmuştur. Araştırmada, herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmeden, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler çalışma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Google Drive (Google Formlar) uygulaması kullanılarak oluşturulan form ile toplanmıştır. Oluşturulan forma "Kişisel Bilgi Formu", "Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği (Health Literacy Scale HLS-14)" ve "Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği" içerikleri eklenerek oluşturulan bağlantı (link) öğrencilere "öğrenci bilgi sistemi (OBS)" aracılığıyla gönderilerek online olarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyen 8, okuma alışkanlıklarını belirleyen 2, sağlık durumları ve Covid-19 ile ilgili özelliklerini belirleyen 6 sorudan oluşan bir formdur (Türkoğlu ve Kılıç, 2022).

Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği (Health Literacy Scale HLS-14 (HLS-14))

Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği (SOYÖ), Suka vd. (2013) tarafından yetişkin kişilerin sağlık okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla 2010 yılında Japonya'da geliştirilmiştir ve Türkiye koşullarına uyarlanmıştır. Ölçeğin; Fonksiyonel Sağlık Okuryazarlığı (5 madde), İnteraktif Sağlık Okuryazarlığı (5 madde), Eleştirel Sağlık Okuryazarlığı (4 madde) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin orijinalinde Cronbach alfa değerinin 0.81 olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada da Cronbach alfa değeri 0.85 olarak saptanmıştır. Orijinal ölçeğin her bir maddesi "kesinlikle katılmıyorum" (1 puan) ile "kesinlikle katılıyorum" (5 puan) arasında değişen 5'li likert tipi şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek

maddeleri 1-5 puan arasında puanlanmaktadır. Ölçekten toplamda 14 ile 70 puan alınmaktadır. Toplam puanın yükselmesi sağlık okuryazarlık düzeyinin yükseldiğini göstermektedir (Türkoğlu & Kılıç, 2021).

Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği

Ölçek, Geniş vd. (2020) tarafından Covid-19 pandemisi sırasında salgınla ilişkili algı ve tutumları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Araştırmada ölçekler; görünüş geçerliliği, kapsam geçerliliği, yapısal geçerlilik (açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) ve Cronbach alfa iç güvenirlik katsayıları ile değerlendirilmiştir. Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlaması Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği, 9 maddeli olup, iki alt boyuta (olumlu ve olumsuz tutum) sahiptir. Ölçekte bulunan ifadeler “Kesinlikle katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde değerlendirilmektedir. Olumsuz tutum alt boyutlarındaki maddeler (5, 6, 7, 8 ve 9. maddeler) ters olarak puanlanmaktadır. Ölçek alt boyutundaki madde puanlarının toplanmasıyla elde edilen toplam puanın o alt boyuttaki madde sayısına bölünmesiyle 1-5 arasında bir değer elde edilir. Olumlu tutum alt boyutundan (1, 2, 3 ve 4. maddeler) alınan yüksek puanlar, aşıya yönelik tutumun olumlu olduğunu göstermektedir. Olumsuz tutum alt boyutundaki maddeler ters çevrildikten sonra hesaplanır ve bu alt boyut puanlarındaki yükseklik, aşıya karşı olumsuz tutumun daha az olduğunu göstermektedir. Ters maddeler 1→5; 2→4; 3→3; 4→2; 5→1 şeklinde kodlanmaktadır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 25 (Statistical Package for the Social Sciences 25) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, medyan, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları, bağımsız gruplarda t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Non parametrik analizler için Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi, Post Hoc analizler için Bonferroni testleri, Cronbach alfa değeri ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada grupların normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. SOY ölçeği için Skewness değeri -,925 ile ,103 arasında, Kurtosis değeri ise 3,381 ile ,205 arasında değiştiği gözlenmiştir. Covid-19 Aşısına Yönelik Olumlu Tutum ölçeği için Skewness değeri -,483 ile ,103 arasında, Kurtosis değeri ise -0,877 ile ,205 arasında değiştiği gözlenmiştir. Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum ölçeği için Skewness değeri -,214 ile ,103 arasında, Kurtosis değeri ise -0,495 ile ,205 arasında değiştiği gözlenmiştir. Kurtosis ve Skewness değerleri -1,5 ile +1,5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2019). Sağlık okuryazarlığı ölçeği normal dağılıma uygun olmadığı için bu ölçeğin analizlerinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada p değeri 0,05'ten küçük olması durumunda anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan etik kurul izni ve Van Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'ndan kurum izni alınmıştır. Bununla birlikte Sağlık Bakanlığı'ndan araştırmaya başlamadan önce Bilimsel Çalışma İzni de alınmıştır. Araştırmaya katılmada öğrencilerin gönüllülüğü esas alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin vermiş oldukları bilgiler gizli tutularak sadece bu çalışmada kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özelliklere göre Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği ve Covid-19 Aşısına Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının dağılımları görülmektedir. Araştırma kapsamına giren kişilerin %73,1’i kadın, %54,4’ü 21 yaş ve üzerinde, %57,1’i 1. sınıfta olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %61’i geliri giderinden az, %95,4’ü ailesiyle birlikte yaşamakta, %97,9’u bekâr, %72,1’i çekirdek aile tipinde ve %88,7’sinin çalışmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet, yaş, sınıf, çalışma durumu, gelir, ailesiyle birlikte yaşama durumu, medeni durum ve aile tipine göre Sağlık Okuryazarlığı ve Covid-19 Aşısına Yönelik olumlu tutum ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum ölçeği ile katılımcıların tanıtıcı özellikleri karşılaştırıldığında, 20 yaş ve altında olan öğrencilerin, birinci sınıfta okuyanların, geliri giderine eşit ve yüksek olanların ve çalışmayanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 1. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerinin ölçek puan ortalamalarına göre dağılımı.

Özellikler	Sayı	%	SOY	Covid-19 Aşısına Yönelik Olumlu Tutum	Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum
			Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Cinsiyet					
Kadın	414	73,1	49,46±6,44	3,47±1,25	3,25±1,00
Erkek	152	26,9	48,74 ±6,60	3,51±1,18	3,10±1,01
			U=28957,500	t=0,342	t=1,660
			p=0,145	p=0,732	p=0,098
Yaş					
20 yaş altı	258	45,6	49,39±5,96	3,59±1,22	3,35±0,98
21 yaş ve üstü	308	54,4	49,16±6,90	3,40±1,24	3,10±1,01
			U=39507,500	t=1,877	t=2,942
			p=0,908	p=0,061	p=0,003
Sınıf					
1. Sınıf	323	57,1	49,21±6,76	3,52±1,21	3,32±0,96
2. Sınıf	243	42,9	49,34±6,11	3,45±1,27	3,07±1,04
			U=38996,000	t=0,349	t=2,880
			p=0,897	p=0,509	p=0,004
Gelir Düzeyi					
Gelir giderden düşük	345	61,0	49,51±6,37	3,43±1,22	3,12±1,01
Gelir gidere eşit	190	33,6	49,11±6,16	3,57±1,25	3,37±0,,99
Gelir giderden fazla	31	5,5	47,54±9,15	3,61±1,24	3,34±0,99
			KW=1,602	F=0,969	F=4,169
			p=0,449	p=0,380	p=0,016
					2,3>1
Birlikte yaşama durumu					
Aile	540	95,4	49,16±6,47	3,47±1,24	3,22±1,01
Arkadaş	26	4,6	51,46±6,66	3,87±1,06	2,96±0,91
			U=5861,000	t=1,623	t=1,284
			p=0,154	p=0,105	p=0,200
Medeni durum					
Evli	12	2,1	53,58±6,41	3,02±1,58	2,90±1,02
Bekâr	554	97,9	49,18±6,46	3,50±1,23	3,22±1,00
			U=2244,500	t=1,327	t=1,101
			p=0,056	p=0,185	p=0,271
Aile Tipi					
Çekirdek	408	72,1	49,27±6,44	3,48±1,27	3,24±1,00

Geniş	158	27,9	49,27±6,62 U=31372,000 p=0,622	3,49±1,15 t=0,097 p=0,923	3,15±1,02 t=0,904 p=0,366
Çalışma Durumu					
Evet	64	11,3	50,10±5,99	3,37±1,34	2,98±1,03
Hayır	502	88,7	49,16±6,55 U=15439,500 p=0,612	3,50±1,22 t=0,790 p=0,430	3,24±1,00 t=1,993 p=0,047

Ort=Ortalama; SS; Standart Sapma; U= Mann Whitney- U Testi; t= Independent t testi; p= Test anlamlılık değeri

Tablo 2'de katılımcıların sağlık durumları ve Covid ile ilgili özelliklerine göre Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği ve Covid-19 Aşısına Yönelik Tutum ölçeği puan ortalamalarının dağılımları görülmektedir. Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği ile katılımcıların sağlık durumları ve Covid ile ilgili özellikleri karşılaştırıldığında, sağlıkla ilgili bilgileri araştırırken her zaman internet kullananların, sağlığını çok iyi değerlendirenlerin, sigara içmeyenlerin, Covid hakkında bilgi sahibi olanların ve covid ile ilgili haberleri takip edenlerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum ölçeği ile katılımcıların sağlık durumları ve Covid ile ilgili özellikleri karşılaştırıldığında sağlığını çok iyi değerlendirenlerin, Covid hakkında bilgi sahibi olanların ve Covid ile ilgili haberleri takip edenlerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum ölçeği ile katılımcıların sağlık durumları ve Covid ile ilgili özellikleri karşılaştırıldığında sağlığını çok iyi değerlendirenlerin ve Covid ile ilgili haberleri takip edenlerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Tablo 2. Katılımcıların sağlık durumları ve Covid ile ilgili özelliklerine göre ölçek puan ortalamalarının dağılımı.

Özellikler	Sayı	%	SOY	Covid-19 Aşısına	Covid-19 Aşısına
				Yönelik Olumlu	Yönelik Olumsuz
				Tutum	Tutum
			Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Kitap okuma durumu					
Mükemmel	41	7,2	49,97±8,21	3,67±1,19	3,03±1,07
Çok iyi	117	20,7	49,66±6,12	3,60±1,23	3,43±0,98
İyi	348	61,5	48,99±6,39	3,44±1,24	3,17±1,00
Kötü	60	10,7	49,65±6,48	3,39±1,22	3,16±0,98
			KW=3,709	F=0,911	F=2,530
			p=0,295	p=0,435	p=0,056
Sağlıkla ilgili bilgilerde internet kullanma durumu					
Her zaman	267	47,2	50,31±5,99	3,48±1,26	3,24±1,02
Bazen	277	48,9	48,33±6,81	3,46±1,21	3,21±0,99
Nadiren	22	3,9	48,50±6,43	3,79±1,14	2,96±1,02
			KW=12,136	F=0,717	F=0,771
			p=0,002	p=0,489	p=0,463
			1>2		
Sağlığı değerlendirme düzeyi					
Çok iyi	50	8,8	51,22±6,38	3,85±1,18	3,34±1,10
İyi	460	81,3	49,07±6,47	3,46±1,23	3,22±0,99
Kötü	56	9,9	49,66±7,68	2,54±1,56	1,96±0,78
			KW=4,218	F=4,067	F=5,052
			p=0,040	p=0,018	p=0,007
			1>3	1>3	1>3
Sigara içme durumu					
Evet	99	17,5	49,03±6,45	3,42±1,38	3,10±1,01

Hayır	467	82,5	50,39±6,59 U=19748,500 p=0,022	3,50±1,20 t=0,539 p=0,590	3,24±1,00 t=1,175 p=0,240
Kronik hastalık olma durumu					
Evet	57	10,1	50,70±5,42	3,57±1,15	3,06±0,93
Hayır	509	89,9	49,11±6,58 U=12675,500 p=0,117	3,48±1,24 t=0,569 p=0,569	3,23±1,01 t=1,217 p=0,224
Ailede Covid olma durumu					
Evet	73	12,9	49,23±6,94	3,64±1,21	3,42±1,07
Hayır	493	87,1	49,27±6,42 U=17878,000 p=0,929	3,46±1,24 t=1,135 p=0,257	3,18±0,99 t=1,885 p=0,060
Korona hakkında bilgi sahibi olma durumu					
Evet	335	59,2	49,82±5,78	3,62±1,20	3,27±1,00
Hayır	231	40,8	48,47±7,33 U=34398,000 p=0,024	3,29±1,26 t=3,112 p=0,002	3,13±1,01 t=1,562 p=0,119
Covid-19 ile ilgili haberleri takip etme durumu					
Evet	285	50,4	49,80±6,45	3,60±1,23	3,33±0,99
Hayır	281	49,6	48,74±6,49 U=35708,000 p=0,026	3,37±1,23 t=2,299 p=0,022	3,09±1,00 t=2,924 p=0,004

Ort=Ortalama; SS; Standart Sapma; U= Mann Whitney- U Testi; t= Independent t testi; p= Test anlamlılık değeri

Araştırmada, katılımcıların Sağlık Okuryazarlığı ölçeği alt boyunlarından Fonksiyonel Sağlık Okuryazarlığı medyanı 10, İnteraktif Sağlık Okuryazarlığı medyanı 22, Eleştirel Sağlık Okuryazarlığı medyanı 19 ve toplam medyan 50 olarak saptanmıştır. Araştırmada, katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik olumlu tutum boyutundan 3,49±1,23, Covid-19 Aşısına Yönelik olumsuz tutum boyutundan 3,21±1,00 puanının aldıkları saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların SOY Ölçeği ve Covid-19 aşısına yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının dağılımı.

Ölçekler	Madde Sayısı	Min-Max	Medyan	Ort±SS	Cronbach Alfa
Fonksiyonel sağlık okuryazarlığı	5	5-25	10	10,80±4,16	0,73
İnteraktif sağlık okuryazarlığı	5	5-25	22	20,83±3,83	0,81
Eleştirel sağlık okuryazarlığı	4	4-20	19	17,63±3,00	0,87
Sağlık okuryazarlığı ölçeği toplam	14	16-67	50	49,27±6,49	0,85
Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum	4	1-5	3,5	3,49±1,23	0,92
Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum	5	1-5	3,2	3,21±1,00	0,82

Ort=Ortalama; SS; Standart Sapma; Min= Minimum; Max= Maximum

Araştırmada, katılımcıların Sağlık Okuryazarlığı ölçeği puan ortalaması ile Covid-19 Aşısına Yönelik olumlu ve olumsuz tutum boyutları puan ortalaması arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiş, sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir. Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumlu Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı tüm alt boyutları ve toplamda pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı fonksiyonel SOY alt boyut ve toplamda pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Tablo 4. Katılımcıların sağlık okuryazarlığı ölçeği ve Covid-19 aşısına yönelik tutum ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki.

Ölçekler	Fonksiyonel SOY	İnteraktif SOY	Eleştirel SOY	Toplam
Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum	r=0,492 p=0,029	r=0,640 p=0,001	r=0,707 p=0,011	r=0,573 p=0,007
Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum	r=0,604 p=0,000	r=0,045 p=0,284	r=0,036 p=0,392	r=0,787 p=0,038

r= Korelasyon katsayısı; p= Test anlamlılık değeri

TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmadan elde edilen sağlık okuryazarlığı ve Covid-19 aşısına yönelik tutum ile sosyo-demografik özellikleri, okuma alışkanlıkları, sağlık durumları ve Covid-19 ile ilgili özellikleri arasındaki ilişkilere ait bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmada Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum ölçeği ile katılımcıların tanıtıcı özellikleri karşılaştırıldığında, 20 yaş ve altında olan öğrencilerin, birinci sınıfta okuyanların, geliri giderine eşit ve yüksek olanların ve çalışmayanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Kartal vd., (2022) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların yaşları ile aşuya yönelik olumsuz tutum arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bireylerin Covid-19 Aşısına yönelik tutumların incelendiği bir çalışmada ise gelir durumu iyi olanların Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum puanlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Çopur & Karasu, 2022). Covid-19 aşı okuryazarlığı ve Covid-19 aşısına yönelik tutumları etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir çalışmada mesleğe göre katılımcıların %34,7'sinin çalışmadığı, olumsuz tutum alt boyutunun ise mesleğe göre anlamlı olarak değiştiği bildirilmiştir (Korkut vd., 2022).

Araştırmada, sağlıkla ilgili bilgileri araştırırken her zaman internet kullananların, sağlığını çok iyi değerlendirenlerin, sigara içmeyenlerin, covid hakkında bilgi sahibi olanların ve covid ile ilgili haberleri takip edenlerin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Jiang & Beaudoin (2016)'in yaptığı bir çalışmada, sağlıkla ilgili İnternet kullanımının sağlık okuryazarlığı ile pozitif olarak ilişkili olduğu belirlenmiştir. Mermer fabrikası işçilerinde sağlık okuryazarlığı, sağlık algısı düzeyleri ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada ise sağlık durumu iyi olanların sağlık okuryazarlığı puanlarının yüksek bulunduğu bildirilmiştir (Durmaz vd., 2020). Almanya' da yetişkinler üzerinde yapılan bir çalışmada koronavirüsle ilgili bilgi düzeyi iyi ve çok iyi olan katılımcıların sağlık okuryazarlığı puanlarının yüksek olduğu bildirilmiştir (Okan vd., 2020). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan farklı bir "Covid-19 pandemisiyle ilgili dünyada ve ülkemizdeki güncel gelişmeleri" takip ettiğini belirten kişilerin SOY puan ortalamasının yükseldiği bildirilmiştir (Kaya & Kaplan, 2020). Araştırma sonuçlarının literatür ile benzer olduğu görülmektedir.

Araştırmada, sağlığını çok iyi değerlendirenlerin, Covid -19 hakkında bilgi sahibi olanların ve covid ile ilgili haberleri takip edenlerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Çopur & Karasu (2022) tarafından yapılan bir çalışmada sağlık durumu iyi olanların Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Çavmak vd., (2022) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, Covid-19 hastalığına ilişkin medyayı iki günde bir ve her gün takip eden öğrencilerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Uslu vd., (2021)

tarafından yapılan çalışmada, sağlık eğitimi alan öğrencilerin Covid-19 aşısına yönelik tutum ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmekte olup, eğitimin Covid-19 hakkında bilgi sahibi olmayı da doğrudan etkileyerek aşıya karşı olumlu tutumunun da artmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, sağlığını çok iyi değerlendirenlerin ve covid ile ilgili haberleri takip edenlerin covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Covid-19 aşısı hakkında düşünce ve tutumun incelendiği bir çalışmada, sağlık durumu ile Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir (Çopur & Karasu, 2022). Benzer şekilde medya takip durumu ile Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutum puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir (Çavmak vd., 2022). Bu farklılığın ortaya çıkmasında örneklem gruplarının farklılığından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmada, katılımcıların Sağlık Okuryazarlığı ölçeği alt boyunlarından Fonksiyonel Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $10,80 \pm 4,16$, İnteraktif Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $20,83 \pm 3,83$, Eleştirel Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $17,63 \pm 3,00$ ve toplamda $49,27 \pm 6,49$ olarak saptanmıştır. Şipal & Türkoğlu, (2022) tarafından yapılan bir çalışmada fonksiyonel $19,81 \pm 4$, İnteraktif $20,44 \pm 3,43$, Eleştirel $16,61 \pm 2,28$ ve toplam Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $56,87 \pm 9,90$ olduğu görülmektedir. Suka ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada Fonksiyonel Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $19,1 \pm 3,6$, İnteraktif Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $17,8 \pm 3,6$, Eleştirel Sağlık Okuryazarlığı puan ortalaması $13,4 \pm 2,7$ ve toplamda $50,3 \pm 6,8$ olarak bildirilmiştir. Araştırma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik olumlu tutum boyutundan $3,49 \pm 1,23$, Covid-19 Aşısına Yönelik olumsuz tutum boyutundan $3,21 \pm 1,00$ puanının aldıkları saptanmıştır. Akgül & Ergün, (2023)'ün yaptığı çalışmada; katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Tutum Ölçeğinden olumlu alt boyutundan $3,77 \pm 1,01$, olumsuz alt boyutundan $3,38 \pm 0,52$ puan ortalaması aldığı saptanmış olup araştırma literatüre benzerdir.

Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumlu Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı tüm alt boyutları ve toplamda pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı fonksiyonel alt boyutu ve toplamda pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Katılımcıların Covid-19 Aşısına Yönelik Olumsuz Tutum ölçeği ile sağlık okuryazarlığı fonksiyonel SOY alt boyut ve toplamda pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Araştırmalar sağlık okuryazarlığı ile Covid-19 aşısının kabulü arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. (Doğan, 2022; Öztürk ve Peker, 2023). Bardak & Kocoglu-Tanyer, (2023)'ün yaptığı çalışmasında interaktif sağlık okuryazarlığı, eleştirel sağlık okuryazarlığı ve aşıya yönelik tutumların Covid-19 aşısı için olumlu tutumları artırdığı görülmektedir. Sağlık okuryazarlığı yüksek bireylerin, Covid-19 aşısına karşı olumlu tutuma sahip olma olasılıkları daha yüksektir, bu da aşı hakkındaki bilgilerin anlaşılmasının ve değerlendirilmesinin önemini göstermektedir Bu bulgu, gelişmiş sağlık okuryazarlığının, açık iletişimi ve bilimsel kanıtları teşvik ederek Covid-19 infodemisiyle mücadeleye katkıda bulunabileceği fikriyle uyumludur (Biasio ve diğerleri, 2020). Ayrıca literatür, aşı konusunda tereddüt yaşayan kişilerle iletişim kurabilmek için sağlık okuryazarlığının önemli olduğunu vurgulamaktadır (Weerakoon ve diğerleri, 2022). Sağlık okuryazarlığı ile aşıya yönelik olumsuz tutum arasındaki karmaşık ilişkileri anlamak, endişeleri gidermek ve aşı kabul oranlarını iyileştirmek için özel iletişim stratejilerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın Van Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu öğrenim gören öğrenciler ile sınırlı olması nedeni ile genellenebilirlik yönünden sınırlık taşımaktadır. Araştırma sonuçları sadece araştırmaya katılan öğrenci grubuna genellenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, çeşitli çalışmalardan elde edilen kanıtlar, sağlık okuryazarlığı ile Covid-19 aşısına yönelik tutumlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu fikrini desteklemektedir. Sağlık okuryazarlığı seviyelerinin artırılması, aşılama yönelik olumlu tutumların geliştirilmesine, tereddütlerin azaltılmasına ve farklı popülasyonlarda aşı kabulünün desteklenmesine katkıda bulunabilir. Sağlık okuryazarlık düzeylerini yükselterek doğru bilgilere erişme ve uygulama noktasında yetkinlik düzeylerini arttırarak koruyucu sağlık hizmetlerinde etkin bağışıklama hizmetlerinde erişimde uygun kararlar alabilmek, sağlığı korumak ve geliştirmek hem mevcut yaşam koşullarında hem de pandemi koşullarında enfeksiyon etkeni ile mücadele, halk sağlığını koruma, insan yaşamını sağlıklı şekilde sürdürmesini sağlama noktasında önemli bir araç olarak ortaya çıkabilmektedir. Atılacak adımlar yalnızca sağlık ve eğitim sektörüyle değil tüm sektörlerin, paydaşların ve halkın katılımıyla başarıya ulaşabileceği göz önünde bulundurularak çok katımlı bir anlayışla tüm paydaşların bir arada olduğu sektörel birliktelik sağlanmalıdır. Geleceğin sağlıkçıları olacak sağlık alanında okuyan üniversite öğrencileri başta olmak üzere tüm üniversite öğrencileri ve halkı da kapsayacak biçimde sağlık okuryazarlığı kavramı odak şekline getirilerek sağlık okuryazarlığını yükseltilmesi için gerekli politika ve kampanyalar oluşturulmalıdır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, bu makale ile ilgili başka kişi veya kurumlar ile çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Akgül, E., & Ergün, A. (2023). Ebeveynlerin çocukluk çağı aşıları ile COVID-19 aşısına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(1), 64-75.
- Alam, M. M., Melhim, L. K. B., Ahmad, M. T., & Jemmali, M. (2022). Public attitude towards covid-19 vaccination: validation of covid-vaccination attitude scale (c-vas). *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 15, 941-954.
- Bardak, F., & Kocoglu-Tanyer, D. (2023). Covid-19 aşısı kabulünün belirleyicileri: Sağlık okuryazarlığı ve aşı tutumu. *Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi*, 4(2), 164-183.
- Biasio, L. R. (2017). Vaccine hesitancy and health literacy. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 13(3), 701-702.
- Biasio, L., Bonaccorsi, G., Lorini, C., & Pecorelli, S. (2020). Assessing Covid-19 vaccine literacy: a preliminary online survey. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 17(5), 1304-1312. <https://doi.org/10.1080/21645515.2020.1829315>
- Çam, C., Ünsal, A., Arslantaş, D., Kılınç, A., & Emiral, G. Ö. (2021). Erişkinlerin bağışıklama bilgi yeterlilik düzeylerinin, tutum ve davranışları ile sağlık okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 43(1), 7-19.
- Çavmak, Ş., Atalay, E., & Gök, B. (2022). Üniversite öğrencilerinin Covid-19 Aşısına yönelik tutumunu etkileyen unsurların incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 53-65.
- Çopur, E. Ö., & Karasu, F. (2022). Bireylerin COVID-19 aşısı hakkında düşünce ve tutumları: Kesitsel bir çalışma. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 525-533.

- Doğan, U. (2022). Determination of the relationship between health literacy and attitudes towards Covid-19 vaccine in adult individuals. *International Journal of Academic Medicine and Pharmacy*, 4(1), 51-56.
- Durmaz, S., Sürücü, E., & Özvuramaz, S. (2020). Mermer fabrikası işçilerinde sağlık okuryazarlığı, sağlık algısı düzeyleri ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. *Medical Sciences*, 15(3), 81-91.
- Geniş, B., Gürhan, N., Koç, M., Geniş, Ç., Şirin, B., Çırakoğlu, O. C., ... Coşar, B. (2020). Development of perception and attitude scales related with COVID-19 pandemia. *Pearson Journal of Social Sciences-Humanities*, 5(7), 306-328.
- Hasanzad, M., Namazi, H., & Larijani, B. (2023). COVID-19 anti-vaccine attitude and hesitancy. *Journal of Diabetes & Metabolic Disorders*, 22(1), 1-4.
- Hudson, A., & Montelpare, W. J. (2021). Predictors of vaccine hesitancy: implications for COVID-19 public health messaging. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(15), 8054.
- Jiang, F., Zhao, Y., Bai, J., Yang, X., Zhang, J., Lin, D., ... Li, X. (2022). Perceived health literacy and COVID-19 vaccine acceptance among Chinese college students: A mediation analysis. *Plos One*, 17(9), e0273285.
- Jiang, S., & Beaudoin, C. E. (2016). Health literacy and the internet: An exploratory study on the 2013 HINTS survey. *Computers in Human Behavior*, 58, 240-248.
- Kartal, M., Dikici, İ. C., & Tülüce, D. (2022). Bir hastaneye başvuran bireylerin COVID-19 hastalığı ve COVID-19 aşısına yönelik algı ve tutumları. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 184-194.
- Kaya, S. P., & Kaplan, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde COVID-19 pandemisi farkındalıklarının ve sağlık davranışlarının sağlık okuryazarlığı ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *Head*, 17(4), 304-311.
- Kittipimpanon, K., Maneesriwongul, W., Butsing, N., Janepanish Visudtibhan, P., & Leelacharas, S. (2022). COVID-19 vaccine literacy, attitudes, and vaccination intention against COVID-19 among Thai older adults. *Patient Preference and Adherence*, 16, 2365-2374.
- Korkut, S., Ülker, T., & Çidem, A. (2022). COVID-19 aşı okuryazarlığı ve COVID-19 aşısına yönelik tutumları etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 1041-1050.
- Okan, O., Bollweg, T. M., Berens, E. M., Hurrelmann, K., Bauer, U., & Schaeffer, D. (2020). Coronavirus-related health literacy: a cross-sectional study in adults during the COVID-19 infodemic in Germany. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5503.
- Öztürk, F., & Peker, G. (2023). Health literacy, covid-19 vaccine literacy and related factors of individuals registered with a family health center. *Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care*, 17(1), 22-30. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.1174277>
- Ratzan, S. C. (2001). Health literacy: communication for the public good. *Health Promotion International*, 16(2), 207-214.
- Spring, H. (2020). Health literacy and COVID-19. *Health Information & Libraries Journal*, 37(3), 171-172.

- Suka, M., Odajima, T., Kasai, M., Igarashi, A., Ishikawa, H., Kusama, M., ... Sugimori, H. (2013). The 14-item health literacy scale for Japanese adults (HLS-14). *Environmental Health and Preventive Medicine*, 18, 407-415.
- Şipal, Ş. B., & Türkoğlu, N. (2022). Effect of women's health literacy levels on their beliefs about breast cancer screening. *Journal of Clinical Medicine of Kazakhstan*, 19(6), 89-95.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). Using multivariate statistics (7. Baskı). Pearson Yayıncılık.
- Türkoğlu, N., & Kılıç, D. (2021). Sağlık okuryazarlığı ölçeğinin türkçeye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(1), 25-33.
- Türkoğlu, N., & Kılıç, D., (2022). Comparison of the effects of web-based and face-to-face training on the self-efficacy and health literacy of patients with hypertension: A quasi-experimental trial. *Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi (Online)*, 7 (1), 15-25.
- Uslu, Y. D., Yılmaz, E., & Altun, U. (2021). Sağlık yönetimi ve insan kaynakları yönetimi öğrencilerinin Covid-19'un kontrolüne ve aşısına yönelik algı ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 383-397.
- Weerakoon, S., Henson-Garcia, M., Valerio-Shewmaker, M., Messiah, S., & Knell, G. (2022). Contributions of trustworthiness, health literacy, and self-efficacy in communicating with covid-19 vaccine-hesitant audiences: web-based survey study. *Jmir Formative Research*, 6(8), e38076. <https://doi.org/10.2196/38076>

How to cite this article/Bu makaleye atıf için:

- Türkoğlu, N., & Türkmen, N. (2024). Sağlık alanında okuyan üniversite öğrencilerinde sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile covid-19 aşısına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *DÜSTAD-Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi*, 7(1), 36-47, <https://doi.org/10.56728/dustad.1416506>